

ARCHIEF

STICHTING WETEN-
SCHAPPELIJK BUREAU

Amsterdam
Langestraat 61

D66
1969
17

66
d

PRE-ADVIES INZAKE HET WETSONTWERP VAN 12 JULI 1969
TOT HERZIENING VAN HET ECHTSCHEIDINGSRECHT

November 1969

J 3

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Democraten '66

17 november 1969

Landelijke Werkgroep Justitie

Subcommissie Herziening Echtscheidingsrecht

Pre-advies van de subcommissie van de landelijke juridische werkgroep
inzake het wetsontwerp van 12 juli 1969 tot herziening van het echt-
scheidingsrecht.

In de memorie van toelichting wijzen de volgende zinsneden op de poly-
valentie en veelnormigheid van de nederlandse samenleving.

1. Omdat de opvattingen over huwelijk en echtscheiding in hoge mate
van iemands levensbeschouwing afhagen, is het moeilijk zo niet
onmogelijk tot een regeling te komen die ieder bevredigt (M.v.T.,
Inleiding, pag. 8).
2. Bij de verschillende groeperingen bestaat over deze materie ener-
zijds een groeiende overeenstemming, anderzijds een verbijsteren-
de verscheidenheid in varianten bij de uitwerking, waaruit de wet-
gever een keuze zal moeten doen (pag. 12 en 13).
3. Het ontwerp is vooral gebaseerd op de rapporten van de Gespreks-
groep van 1961 en de Gezinsraad van 1962.

Naar de mening van de subcommissie kunnen de bestaande veelnormigheid
en de verschillende levensovertuigingen inzake huwelijk en echtschei-
ding niet in één wettelijke regeling tot uitdrukking worden gebracht.
Het is bijzonder jammer dat de Minister zulks blijken de M.v.T. wel
heeft gepoogd.

De basis voor de vernieuwing van ons echtscheidingsrecht, bedoeld voor
de komende decennis, is gevonden in rapporten die bijna tien jaar oud
zijn, terwijl zich juist de laatste vijf jaar in Nederland grote en
snelle veranderingen aan het voltrekken zijn op levensbeschouwelijk
terrein in het algemeen en op dat van huwelijk en gezin in het bijzonder.
Het is niet de taak van de wetgever om bij sterk evoluerende opvat-
tingen een keuze te doen uit deze opvattingen die wellicht morgen weer
achterhaald zal zijn. Het ontwerp wil een regeling die in brede kring
aanvaardbaar zal zijn.

Wanneer wij er van uit mogen gaan dat de wetgever terugtreedt voor
datgene wat in veler ogen tot de essentie van het huwelijke behoort,
n.l. de persoonlijke levensgemeenschap van man en vrouw en dat de
wet zich dient te beperken tot het regelen van de juridische aspecten
van het huwelijk, dan volgt hieruit dat de wet dezelfde terughoudend-
heid moet betrachten t.a.v. de vraag of een huwelijk al of niet moet
worden ontbonden.

Het is voor de overheid feitelijk onmogelijk en zelfs onkies de oor-
zaken die tot de ontbinding van een huwelijk kunnen leiden, te willen
vaststellen. Een wettelijke regeling van de echtscheiding die zich
onthoudt van een beoordeling van de oorzaken en zich beperkt tot een
zo goed mogelijke regeling van de rechtsgevolgen van de scheidung voor
partijen en de eventueel uit hun huwelijk geboren kinderen, getuigt
niet alleen van realiteitszin doch geeft ook blijk van respect voor
het menselijk geweten en de persoonlijke verantwoordelijkheid van de
betrokkenen, omdat zij partijen niet dwingt hoogst persoonlijke gegevens
omtrent hun onderlinge verhouding aan derden te openbaren, nog daar-
gelaten dat deze gegevens zich niet lenen voor juridische beoordeling.

Bovendien ontslaat een dergelijke wettelijke regeling de rechter van de hem door het ontwerp opgedragen taak om bij verschil van mening tussen de partijen over de oorzaak van de gestelde duurzame ontwrichting uit te maken of deze ontwrichting mogelijk aan de schuld van één partij is te wijten, wat een onmogelijke opdracht is. Niettegenstaande zijn kritiek op de huidige wet, met name inzake de ontoereikendheid van de bestaande echtscheidingsgronden, die berusten op een eenzijdig verwijt van schuld aan de wederpartij, heeft de maker van het ontwerp toch weer via een achterdeur de begrippen oorzaak en schuld binnen gehaald.

Omdat het huwelijk een overeenkomst is met een geheel eigen karakter, waarvan de wezenlijke inhoud niet in rechte afdwingbaar is, kan men een echtgenoot niet beschermen tegen de onwil van de andere echtgenoot het huwelijk voort te zetten. Een wettelijke poging een huwelijk in stand te houden tegen de duidelijke wil van een van de partijen is tot mislukken gedoemd en kan er toe leiden dat de andere partij er van weerhouden wordt de werkelijkheid onder ogen te zien.

Iets anders is dat de rechtsgevolgen van de ontbinding van het huwelijk door echtscheiding beter geregeld kunnen en moeten worden. Juist hierbij kan de wet aan partijen de helpende hand bieden. Een wettelijke regeling die de echtscheiding in sommige gevallen onmogelijk maakt, kan ertoe leiden dat aan de partij die men had willen beschermen tegen de ontbinding van het huwelijk als gevolg van de hierdoor veroorzaakte onwil bij de wederpartij juist iedere bescherming ontvalt.

Daarom behoort de wetgever in deze tijd de echtscheiding alleen te regelen in haar gevolgen. Men denke in dit verband aan het bestaande art. 83 BW luidende :

"De wet beschouwt het huwelijk alleen in deszelfs burgerlijke betrekkingen". Door een zo bevredigend mogelijke regeling van voogdij en alimentatie bij echtscheiding kan de wetgever de hierbij betrokken belangen beter dienen dan door het laten voortbestaan van huwelijken die in feite geen huwelijk meer zijn.

In het ontwerp bestaat het gevaar dat de medewerking van een van de echtgenoten aan een scheiding in der minnen wordt verkregen door een overeenkomst in de financiële sfeer, hetwelk niet slechts rechtsongelijkheid in de hand werkt, doch zelfs het gevaar van chantage kan inhouden. Een dergelijke regeling acht de commissie onaanvaardbaar. Slechts door echtscheiding ook op eenzijdig verzoek mogelijk te maken kan een dergelijke koppelverkoop worden voorkomen.

De commissie meent dat van het mogelijk maken van echtscheiding op eenzijdig verzoek zonder aanvoering van gronden, een psycho-hygienisch effect kan uitgaan op de menselijke verhoudingen binnen het huwelijk omdat dit huwelijk dan, veel meer dan thans het geval is, gebaseerd blijft op een vrijwillig samengaan.

Anders dan in het ontwerp geschiedt, dient de partijautonomie met betrekking tot de verschuldigheid van levensonderhoud na echtscheiding slechts in zoverre te worden erkend dat steeds correctie door de rechter mogelijk is, waarbij de rechter zelfstandig de ook thans reeds bestaande wettelijke maatstaven van behoefte en draagkracht moet toepassen. Daarnaast pleit de commissie er voor dat de omstandigheid dat een partij in staat moet worden geacht door passende arbeid in eigen levensonderhoud te kunnen voorzien bij de vaststelling van de alimentatie steeds in aanmerking moet worden genomen. Daarbij moet de rechter rekening houden met arbeidsgeschiktheid, leeftijd en levensomstandigheden van de betrokkenen, alsmede met de duur van het huwelijk.

Alle uitkeringen tot levensonderhoud dienen te worden gekoppeld aan de index van de kosten van het levensonderhoud, tenzij dit in een bijzonder geval tot onbillijkheden zou leiden doordat het inkomen van de tot uitkering verplichte minder zou zijn gestegen dan de kosten van het levensonderhoud.

Rechten op pensioen of daarmee gelijk te stellen uitkeringen, bestaande op het tijdstip van de uitspraak tot echtscheiding, dienen voor de tot onderhoud gerechtigde behouden te blijven voor een zodanig gedeelte als overeenkomt met het aantal jaren dat het huwelijk heeft bestaan. Een juiste opvatting van het draagkrachtbeginsel houdt volgens de commissie in dat aan een ieder die tot uitkering is verplicht het algemeen minimumloon blijft gewaarborgd, zodat dit minimumloon als de benedengrens van de wettelijke onderhoudsplicht wordt beschouwd. Als bovengrens van de wettelijke onderhoudsplicht ten opzichte van de gewezen echtgenoot stelt de commissie voor 30% van het netto-inkomen d.w.z. het bruto-inkomen verminderd met de daarop verschuldigde pensioenpremie en premies ingevolge de sociale wetten. Aldus zal, meer dan thans het geval is, uniformiteit kunnen worden bereikt bij de vaststelling van de verplichting tot levensonderhoud en zullen verzoeken tot wijziging minder frequent worden ingediend dan thans het geval is.

In dit verband acht de commissie het wenselijk dat periodiek publicatie plaats vindt van door de rechter vastgestelde uitkeringen zodat ook hiervan een normerende werking kan uitgaan.

Anders dan in het ontwerp geschiedt, meent de commissie dat een tweede huwelijk van de tot uitkering gerechtigde niet zonder meer behoort te leiden tot het verloren gaan van het recht op levensonderhoud tegenover de gewezen echtgenoot. Ook bij tweede huwelijken behoren de criteria van behoefte en draagkracht te worden toegepast, hetgeen als regel wel doch niet zonder meer tot beëindiging van de verplichting zal leiden.

Verlies van het recht op uitkering bij tweede huwelijk zou immers er toe kunnen leiden dat het tweede huwelijk alleen op die grond achterwege blijft, hetgeen niet slechts tot minder gewenste gevolgen kan leiden doch ook niet in het belang is van de gewezen echtgenoten.

Ten einde voor hen die om religieuze of andere redenen tegen echtscheiding overwegende bezwaren hebben, een mogelijkheid te laten om na het beëindigen van de echtelijke samenleving, de rechtsgevolgen hiervan zo goed mogelijk te regelen, dient het instituut van scheiding van tafel en bed te worden gehandhaafd, zij het dat dit instituut op geheel overeenkomstige wijze dient te worden geregeld als de echtscheiding, zodat ook hier hetzij op gemeenschappelijk, hetzij op eenzijdig verzoek, zonder opgave van redenen, de scheiding van tafel en bed door de rechter wordt uitgesproken.

Omdat in het voorstel van de commissie echtscheiding steeds mogelijk is op eenzijdig verzoek, vervallen hiernee de bezwaren die men onder de huidige wet tegen de scheiding van tafel en bed kan aanvoeren. In het voorstel van de commissie blijft de scheiding van tafel en bed niet langer gehandhaafd dan beide echtgenoten zulks wensen.

Wanneer men uitgaat van het hier verdedigde standpunt, dient het wetsontwerp als volgt te worden gewijzigd:

art.149d vervalt.

art.150 Echtscheiding tussen echtgenoten wordt door de rechtbank uitgesproken op verzoek van een van de echtgenoten of op hun gemeenschappelijk verzoek.

art.151 Echtscheiding wordt op verzoek van een der echtgenoten uitgesproken nadat de andere echtgenoot is gehoord, althans behoorlijk opgeroepen met inachtneming van een termijn van zes maanden, gelegen tussen verzoek en uitspraak. Bij de uitspraak wordt, indien daartoe termen zijn, op verzoek van de belanghebbende partij het bedrag bepaald dat door de financieel sterkere partij ten behoeve van de financieel zwakkere partij bij wijze van levensonderhoud moet worden betaald en wordt tevens een beslissing gegeven inzake voorgedij en toeziende voorgedij en de voorziening in de kosten van opvoeding van de minderjarige kinderen van partijen.

- art.152. vervalt
- art.153. De uitspraak tot echtscheiding vindt eerst plaats nadat de verzoeker aan de rechter een voorstel heeft gedaan betreffende de voorziening in de voogdij en toeziende voogdij en de kosten van opvoeding van der partijen minderjarige kinderen en hij tevens de genoegzame gegevens heeft verstrekt voor de vaststelling van de uitkering tot levensonderhoud, zo daartoe termen zijn. Is de verzoeker niet in staat de rechter genoegzame gegevens te verschaffen, dan kan deze ambtshalve een onderzoek doen instellen.
- art.154. De verzoeker is tot aan de uitspraak bevoegd zijn verzoek in te trekken.
- art.155. Echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek wordt uitgesproken zodra de partijen aan de rechter een voorstel hebben gedaan met betrekking tot de voorziening in de voogdij en toeziende voogdij en de kosten van opvoeding van hun minderjarige kinderen, dan wel nadat zij zich beiden terzake aan het oordeel van de rechter hebben gerefereerd, alsmede nadat zij aan de rechter genoegzame gegevens hebben verschaft ter vaststelling van eventueel door een van hen verschuldigd levensonderhoud.
- art.156. De gewezen echtgenoot die zich niet het nodige onderhoud kan verschaffen kan zich tot de rechter wenden met verzoek hem ten aanzien van de laste van zijn gewezen echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud toe te kennen, indien dit bij de uitspraak tot echtscheiding niet is geschied.
- art.157. Zowel de bij de uitspraak tot echtscheiding, als bij latere beschikking vastgestelde uitkering tot levensonderhoud, kan op verzoek van de belanghebbende partij door de rechter worden gewijzigd op grond van gewijzigde omstandigheden. Daarbij wordt steeds gelet op de mogelijkheid voor partijen om door arbeid in eigen onderhoud te voorzien, waarbij in aanmerking worden genomen de leeftijd van partijen, hun levensomstandigheden en de duur van het huwelijk.
- art.158. Bij de bepaling van de draagkracht van de tot uitkering verplichte geldt het landelijk minimumloon als de benedengrens van de wettelijke onderhoudsplicht, terwijl als bovengrens geldt 30% van het netto-inkomen van de tot uitkering verplichte, d.w.z. het bruto-inkomen verminderd met de daarop verschuldigde premies ingevolge de sociale wetten en de pensioen- of daarmee gelijk te stellen premies.
- art.159. Ten aanzien van pensioenrechten of daarmee gelijk te stellen rechten zoals deze op het tijdstip van de uitspraak bestaan; kan de rechter bij zijn beslissing bepalen, dat een zodanige voorziening zal worden getroffen dat bij overlijden van de echtgenoot die tot uitkering is verplicht, de andere echtgenoot aanspraak heeft op een zodanig gedeelte van dit pensioen c.q. de daarmee gelijk te stellen uitkeringen als overeenkomt met het aantal jaren gedurende welke partijen gehuwd zijn geweest.
- art.159a. Alle uitkeringen in deze titel genoemd zijn waardevast, d.w.z. gekoppeld aan de index van het levensonderhoud, tenzij het inkomen van de tot uitkering verplichte ten opzichte van genoemde index zou zijn gedaald.
- artt.160 t/m 175. Conform ontwerp minister met inachtneming van het bovenstaande, m.d.v. dat art. 167 lid 2 en 3 vervalt.
- artt.176 t/m 181. vervallen.
- art.814 Rv. In dit artikel vervalt de zin "en tot ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed".

art.820 Rv. De tweede alinea van dit artikel aanvangende met "blijkt" wordt gewijzigd in die zin dat de rechter, indien de niet verschenen partij op grond van geestesstoornis niet in staat is zijn wil te bepalen, aan de verzoeker geen bewijs opgelegd, doch een bewindvoerder benoemt om de belangen van de niet verschenen partij te behartigen.

art.821. Alleen bij eenzijdig verzoek tot echtscheiding kan de rechter, indien partijen minderjarige kinderen hebben, een verschijning van de partijen gelasten ten einde de mogelijkheid van een verzoening te onderzoeken.

art.824a. Het tweede lid van dit artikel vervalt.

art.825. Van de uitspraak tot echtscheiding, c.q. scheiding van tafel en bed als zodanig is geen beroep mogelijk.

art.827. Vervalt.

